

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОМОТОРНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ПЕРШОГО РОКУ ЖИТТЯ

Дрозд Л. В.

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

larusa.drozd@gmail.com

Проблема ранньої допомоги сьогодні є дуже актуальною, так як останнім часом велика кількість новонароджених мають перинатальне ураження центральної нервової системи і потребують стимулюючого і корекційного психолого-педагогічного впливу. Для попередження мовних порушень і раціональної побудови системи корекційно-логопедичної роботи з дітьми, що мають ураження центральної нервової системи, необхідно глибоке знання природного ходу становлення мовлення і психіки в нормі.

Увага вчених усього світу (фізіологів, медиків, психологів, педагогів) спрямована на вивчення проблем, пов'язаних з народженням, розвитком, вихованням і навчанням дітей від народження до раннього віку (3 роки). Актуальність зазначеної проблематики зумовлена також необхідністю визнати, що саме ці періоди є вирішальними у найбільш інтенсивному розвитку всього організму дитини, що в подальшому є визначальним у психічному і моральному станах особистості людини.

Представлені в літературі дані по домовленнєвому розвитку здорової дитини базуються на фундаментальних фізіологічних дослідженнях Н. М. Сеченова, І. А. Сікорського, В. М. Бехтерева, І. І. Павлова, Н. І. Красногорського, Н. І. Касаткіна, М. М. Кольцової, Н. М. Щелованова та ін. В своїх роботах автори підкреслюють велике значення домовного періоду, що триває з народження до кінця першого року життя, для подальшого розвитку психіки й мовлення дітей.

Логіко-теоретичний аналіз наукових досліджень показує, що у багатьох роботах українських вчених відображені особливості розвитку дітей раннього віку, характерними рисами якого є швидкий темп і стрибкоподібність розвитку окремих функцій, для кожної з яких визначаються свої оптимальні терміни формування [1; 2; 3; 6].

В результаті тривалого вивчення дітей першого року життя були розроблені показники нервово-психічного розвитку [2; 3; 4; 6].

Дослідники звернули увагу на те, що необхідною умовою своєчасного і правильного розвитку дитини є достатній рівень розвитку сенсорного сприйняття. Для розвитку мовлення необхідний відповідний розвиток умовних рефлексів першої сигнальної системи на основі зорових, слухових і тактильних подразнень. Орієнтовні реакції і заснована на них орієнтовно-дослідницька діяльність відіграють важливу роль в психічному розвитку дитини.

Зоровий аналізатор є центральною ланкою в пізнавальній діяльності дитини. У новонароджених дітей є вроджений рефлекс руху очей, що виникає під впливом рушійного подразника в полі зору і викликає в перший тиждень життя у здорової дитини. Рухи очей в цей період стрибкоподібні, немає стійкого контакту між оком і подразником. Потім розвивається стійке простеження за об'єктом, пригальмовування загальних рухів, а також рух голови, яке слідує з деяким запізненням за рухом очей. Ці рухи виникають у здорової дитини в два тижні життя. До кінця першого місяця життя у дітей викликає тривала зорова фіксація на особі дорослого і предметах, що знаходяться збоку, зверху, знизу від очей [4; 6].

Слуховий аналізатор відноситься до найважливіших аналізаторів нервової системи людини. Периферичний відділ слухового аналізатора підготовлений до сприйняття звуків вже до моменту народження дитини, але слух у перші дні після народження малюка недосконалий. У дитини немає вродженої реакції повороту очей і голови в бік звуку. Така реакція формується до 3-3,5 місяці. У чотири місяці дитина прислухається до голосу дорослого, шукає його, відповідає посмішкою, сміхом, гулінням. З п'яти місяців вона починає розрізняти тон голосу, адекватно на нього реагує, тобто з'являються слухові диференціювання. У віці 8-12 місяців формується початкове розуміння зверненої мови. За даними ряду дослідників [1; 5; 6], з 6 місяців починає формуватися фонематичний слух, а його формування в нормі закінчується до 1 року 7 місяців.

Слухомовний аналізатор розвивається раніше за інших відділів, пов'язаних з функцією мовлення, що викликано дозріванням слухового аналізатора до моменту народження дитини. Але для функціонування слухомовного аналізатора необхідно розвивати у дитини слухове зосередження, тонкі диференціювання на людський голос, тобто розвивати не просто слух, а мовний слух [1; 2; 6].

Дослідники відзначають, що одним з показників нервово-психічного розвитку здорової дитини є *розвиток розуміння мовлення* - дуже складного і тривалого процесу. Для розвитку імпресивного мовлення виняткову значимість набуває емоційне спілкування з дитиною перших днів життя. У перші місяці життя при спілкуванні з дорослим слово сприймається дитиною як компонент комплексного подразника, який складають положення тіла немовляти, навколишнього оточення, зовнішнього вигляду людини що говорить, її голос і інтонація [1; 2; 5].

З другого півріччя життя у дитини різко зростає інтерес до всього навколишнього. У 7-8 місяців при правильному розвитку у дитини починає встановлюватися зв'язок між деякими словами з оточуючими предметами, тобто формується первинне розуміння мовлення. До кінця першого року життя у дитини з'являються перші узагальнення.

Формування узагальнень свідчить про початок функціонування другої сигнальної системи, властивостями якої є узагальнення і відволікання.

На думку науковців у розвитку дитини велике значення має *емоційний стан*. Емоційно позитивні реакції виникають і розвиваються під впливом зовнішніх впливів на органи чуття в моменти емоційного спілкування з дитиною. При встановленні емоційного контакту з дитиною вже в перші місяці життя можна викликати у неї посмішку. Усмішка не є вродженою соціальною реакцією, а з'являється при фіксації погляду дитини на обличчі дорослого або предметі. Вже на другому місяці життя дитини з'являються найпростіші форми домовного спілкування з дорослим у вигляді посмішки, хаотичних загальних рухів, звуків, зорового зосередження за діями дорослого, так званого «комплексу пожвавлення» [1; 6].

Емоції становлять не тільки найбільш цінний психологічний зміст життя дитини, але і мають дуже важливе фізіологічне значення в життєдіяльності організму, так як в систему емоційних реакцій включаються не тільки зовнішні мимічні, голосові і загальнорухові реакції, але і внутрішні серцево-судинні, дихальні і ендокринні.

Розвиток емоційної сфери починається з перших днів життя і швидко вдосконалюється. Маленькій дитині властиві такі реакції, як здивування, страх, сміх, радість, і кожному з цих проявів відповідають певні мимічні рухи. Рухи, практична діяльність дитини мають надзвичайно важливе значення для розвитку ряду вищих психічних функцій (мислення, мовлення та ін.) [5; 6].

Маніпулятивна діяльність дитини, його ігрова активність дуже впливають на розвиток мовлення. Було встановлено, що до шести місяців життя дитини основне місце серед пізнавальних реакцій займають рухи очей, а після шести місяців – рухові реакції руки. В процесі розвитку рухів руки дитини в першому півріччі життя, формуються цілеспрямовані рухи руки до видимого предмету, його захоплення і утримання [4].

Становлення мовлення у дитини першого року життя має умовно-рефлекторний процес. Умовні сигнали першої сигнальної системи з усіх аналізаторів вже в ранньому дитинстві опосередковуються мовними звуками, словами, сполученнями слів, тобто тісно пов'язуються з діяльністю мовнорухового аналізатора – головною ланкою другої сигнальної системи.

Аналіз наукових джерел дозволяє констатувати, що при нормальному мовному спілкуванні дитини з оточуючими, мовні зв'язки утворюються шляхом наслідування і закріплюються шляхом рефлекторного повторення – фізіологічної ехолалії. Для того щоб дитина почала говорити, у неї повинні досягти певного рівня розвитку як мовноруховий і слухомовний аналізатори, так і органи артикуляції. Перший рік життя дитини розглядають як домовленнєвий період [1-3; 6].

Динаміка оволодіння дітьми звуковою стороною мовлення вивчена порівняно мало. Освоєння фонетики в основному визначається розвитком мовленнєвого аналізатора, але є й інша думка, згідно з якою засвоєння звуків мови залежить від їх акустичних властивостей.

Підсумовуючи вищесказане приходимо до висновку, що до кінця першого року життя у здорової дитини з'являються імпресивне (передумови до розуміння мови) і експресивне (власне домовна активність) мовлення, розвивається ігрова діяльність. Дитина починає самостійно пересуватися. На цьому закінчується домовленнєвий період. Потім проходить вдосконалення і подальший розвиток всіх сторін мовлення. Проведене дослідження не вичерпує проблеми. Воно позначило коло проблем, які потребують подальшого вирішення і є актуальними в сучасній педагогічній ситуації.

Література:

1. Богуш А. М., Гавриш Н. В., Саприкіна О. В. Теорія і методика розвитку мовлення дітей раннього віку. Підручник для студентів вищих навчальних закладів факультетів дошкільної освіти. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2009. – 408 с.
2. Галигузова Л. Н. Педагогіка дітей раннього віку / Л. Н. Галигузова, С. Ю. Мещерякова. – Москва: ВЛАДОС, 2007. – 301 с.
3. Дуткевич Т. В. Дошкільна психологія : навч. посіб. / Т. В. Дуткевич. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 391 с.
4. Жебровський Б. М. Пренатальна та перинатальна педагогіка / авт.-упоряд.: Т. Д. Азаренко, А. П. Грищенко, Т. Л. Гурковська, О. П. Долинна та ін. – Тернопіль : Мандрівець, 2013. – 80 с.
5. Карпенко Н. В. Діагностика психічного розвитку в роботі педагога (вчителя, вихователя) : Навч. посібник / Н. В. Карпенко. – К.: Каравела, 2014. – 192 с.

УДК 159.98

ДУХОВНІ АСПЕКТИ СТАВЛЕННЯ ЛЮДЕЙ ДО КОРОНАВІРУС-19 ТА КАРАНТИНУ ПІД ЧАС ПАНДЕМІЇ

Жигайло Н. І., Болдичар Е. А.

Львівський національний університет імені Івана Франка

nataliya.zhyhaylo@lnu.edu.ua, boldijar2002@gmail.com

Сьогодні нас хвилює тема пандемії. Вона впливає на все: починаючи від настрою вранці, звичного способу життя, закінчуючи цілями та планами на майбутнє. Люди стали більш замкненими, проводять свій час у віртуальному просторі. Відчувають себе